

LUX FILM DAYS

3 FILMI
24 JEZIKOV
28 DRŽAV

© Sophia Olsson

SAMEBLOD (SAMI BLOOD)

Film Amande Kernell
Švedska, Norveška, Danska

SAMEBLOD (SAMI BLOOD)

FILM AMANDE KERNELL

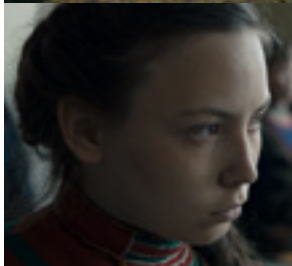
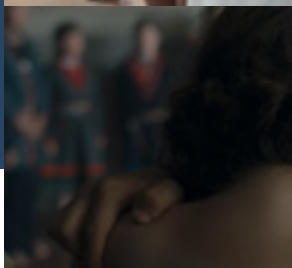
Starejša gospa spremlja sina na sestričin pogreb v rojstno regijo na severu Švedske. Ponovnih stikov s svojo družino in skupnostjo, ki jo je zapustila že zelo mlada, si ne želi, ko pa je tam, se vrnejo spomini. Kot najstnico so jo konformistični Švedi poniževali. Želela je, da bi jo priznali kot njim enako, in da bi ubežala preozko začrtani usodi, je na koncu celo spremenila identiteto. Po vseh teh letih v zanikanju lastnih korenin prepozna laganje sami sebi.

„NOTRANJI KOLONIALIZEM“

Amanda Kernell gledalcu izrecno ne poda konteksta, na primer za zapisom „Laponska, 1930“. Ta mora sam oblikovati spoznanja o tej regiji in njeni skupnosti, ki sta večini Evropejcev nedvomno precej neznani. Prolog, ki prikazuje vrnitev stare gospe v rojstne kraje, se odvija v sedanosti (moderni avtomobili, oblačila z leopardjim vzorcem itd.), vendar pa večji del filmske pripovedi poteka v spominih na preteklost, ki niso eksplicitno umeščeni v prostor in čas.

Christina v njih podoživlja svoja mladostna leta, čas, ko se je imenovala Elle Marja. Tako spoznamo nomadsko družino s tradicionalnimi običaji, ki živi od reje severnih jelenov. Hčeri morata v internat, da bi bili deležni švedske vzgoje, a njun materni jezik, samiščina, je v njem prepovedan. Mlajša Njenna zaradi geografske in kulturne oddaljenosti hudo trpi, starejša sestra Elle Marja pa vidi v izobraževanju, zlasti branju knjig, možnost za emancipacijo. Ta ima zanjo še toliko večji pomen, ker se čuti izobčena iz švedske družbe. Mladi, ki delajo v okolici šole, sramotijo samijske otroke, ki jih je lahko prepoznati po tradicionalnih nošah in nizki rasti. Na splošno gledajo nanje kot na lokalno posebnost. Vzgojiteljica Christina, vitka blondinka, jih uči besed, s katerimi bodo nagovorili goste iz Uppsale: „Sem majhen in reven, a srečen otrok ...“ V nasprotju s pričakovani otrok pa v goste ne prideta švedski kralj in kraljica, temveč znanstvenik, fotograf in „moderatorka“. Znanstvenik opravlja antropološke meritve velikosti lobanje, dolžine nosu itn., fotograf slika splošno fiziognomijo golih otrok, gospa pa z laskanjem pomirja otroke in se navdušuje nad njihovo nošo in mehкими lasmi – „ki sploh niso kodrasti“ – ter odvrta pozornost vzgojiteljice med tem, ko Elle Marja trpi zaradi sramu. Med otroki je Elle Marja najstarejša in naj bi jim bila zgled, vendar je že v puberteti. Svojo goloto doživlja kot ponižanje, saj obiskovalci niso prišli na srečanje z mladimi švedskimi državljani, temveč preučevati predstavnike „etnijske“. Zdi se ji, kot bi preučevali živino, in nič ne kaže, da bo občutka, da nanjo gledajo kot na žival, kmalu konec. Ko od okoliške mladine sliši še eno žalitev – „ostali so na nižji stopnji razvoja“ –, se upre. Zahteva opravičilo, a je namesto tega deležna skrajne osramotitve: fantje jo vržejo na tla in zaznamujejo, kot se zaznamuje jelena, z rezom v uhelji ...

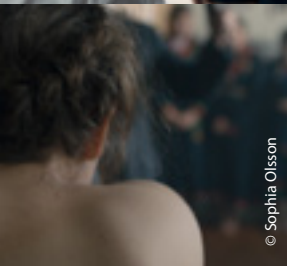
Elle Marja si goreče želi zapustiti regijo, v kateri so Samiji stigmatizirani in zaničevani. Ko pove, da hoče šolanje nadaljevati v Uppsali, pa ji vzgojiteljica noče pomagati, saj meni, da samijski otroci nimajo enakih sposobnosti kot švedski in da v mestu ne morejo preživeti.

© Sophia Olsson

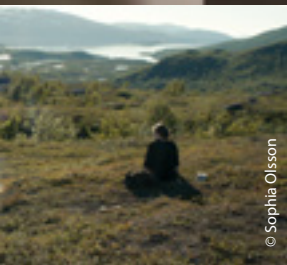
Vse to kaže na navidezno dobrohotnost Švedov, ki Samije držijo v nevzdržni razdvojenosti. Na eni strani se samijski otroci šolajo, kar je dobro, in se vsaj nekoliko seznanijo s kulturo (vzgojiteljica Elle Marji na primer tudi podari knjigo), na drugi strani pa jih prepričujejo, da so drugačni in nesposobni za sodobno življenje. Tako jih enačijo z živalmi, katerih preživetje je popolnoma odvisno od navezanosti na okolje.

© Sophia Olsson

SPREMENBA IDENTITETE

Da bi se ognila usodi, ki ji jo vnaprej določijo družina in tudi Švedi, ki želijo, da bi ohranila status drugorazrednega posameznika, ima Elle Marja le eno možnost – spremembo identitete. Spremeni svoje ime (pomenljivo je, da izbere ime svoje vzgojiteljice Christine Lajler), tradicionalno nošo pa zamenja za običajna oblačila, nato pa jo zažge in tako simbolično pokaže, da poti nazaj zanjo ni. Seveda tudi samijsčine ne uporablja več in v trenutnem navalu jeze celo umori severnega jelena, kar označuje dokončno zavrnitev načina življenja staršev. Zdi se, da je osebna identiteta Elle Marje močnejša od njene kulturne identitete, da je med njima konflikt in da druga prvi onemogoča razvoj.

© Sophia Olsson

A resničnost je bolj zapletena. Čeprav spremeni ime, oblačila in jezik, jo zaradi videza še vedno uvrščajo med „Laponce“, kot jim pravijo Švedi, kar je za Samije žaljivka. Tudi prijaznih Švedov, kot so Niklas in prijatelji, ki jih ta povabi na rojstnodnevno zabavo, njena lažna identiteta ne zavede. Elle Marja verjame, da se v Uppsali lahko spremeni in da bo tam sprejeta enako kot druga dekleta. Ali skoraj enako ... Niklasovi starši jo sprva sprejmejo, resda precej hladno, a ji dovolijo, da ostane pri njih. Tam obiskuje šolo in čeprav med uniformirano svetlolasimi in vitkimi mladenkami izstopa, se zdi, da si je našla prijateljico. Vendar ostaja dvom: je simpatična ona, mlada Christina, ali je zanimiva zgolj njena eksotičnost? Zelo poveden je prizor, v katerem jo Niklasova prijateljica prosi, naj zapoje joik (tradicionalno samijsko pesem). Tudi na rojstnodnevni zabavi v mestu je Christina predvsem etnološka zanimivost.

© Sophia Olsson

Na koncu jo Niklasovi pozovejo, naj zapusti njihovo hišo, poleg tega pa mora plačati tudi šolnino. Njenemu poreklu se kot razlog, da je uppsalska buržoazija ne sprejme, tako pridruži še revščina. Zavrnitev v mestu pa je nekako bolj civilizirana, manj brutalna od tiste na podeželju.

Elle Marji kljub vsemu uspe, da se popolnoma spremeni v Christino (sin jo pozna pod tem imenom), saj s srebrom z očetovega pasu lahko plača študij. Nadaljevanja sicer ne vidimo, a lahko sklepamo, da ji je uspelo z odločnostjo in sposobnostjo prilagajanja, ki sta večkrat izkazani v teku filmske pripovedi (upor proti žaljivi mladini, drznost, ko gre na ples v ukradeni obleki, posnemanje Švedov, na primer pri pitju kave z dvignjenim mezincem ...).

REŠITVI KONFLIKTA NAPROTI

Za gledalca je konflikt identitet, utelešen v Elle Marji-Christini, očiten in lahko se vpraša, kaj jo vodi v željo pridružiti se svojim zatiralcem. Zdi se, da dekle ne vidi paradoksa v tem, da zaradi poniževanja, stigmatizacije in nasilja Švedov trpi, hkrati pa želi biti kot oni, postati del njihove skupnosti. Tudi v starosti popolnoma zavrača svoje korenine: nerada spremlja svojega sina, ne želi poslušati pesmi joik, pretvarja se, da ne razume samijščine. Niti ene noči tudi noče preživeti pri svoji družini, raje spi v hotelu. V njem se zaplete v pogovor s turisti, ki se pritožujejo nad hrupom, ki ga povzročajo motorji rejcev severnih jelenov. Ob tem se sprašujejo, ali imajo ti pravico onesnaževati naravni rezervat.

Ko se zopet znajde na rodnih tleh in je ponovno soočena z žaljivim odnosom Švedov do Samijev, se v spominih vrne v preteklost in končno se razodene konflikt identitete. Svoje korenine taji (trdi, da prihaja iz Smålanda) in se celo pridruži prezirljivim turistom, laž, ki jo uprizarja drugim, pa se na koncu izkaže za laganje sami sebi. Ob tem spoznanju se razjoče in tedaj ponovno postane Elle Marja. Vrne se v cerkev, odpre Njennino krsto, se skloni nadnjo in jo prosi odpuščanja. Nato se odpravi na goro. Prizor, v katerem razmršena starka stopa po poteh, po katerih je hodila kot otrok, da bi si z njenega vrha in ogledala pokrajino, je resnično ganljiv. Ponovno vidi svojo pokrajino, sliši čredo in se približa taboru, v katerem pa so sedaj parkirani dvo- in štirikolesniki.

SOOČENJE PRETEKLOSTI IN SEDANJOSTI

Flashback, pogled nazaj, Elle Marjino preteklost zasidra v sedanjosti. Njuno soočenje ima različne oblike in eden izmed prizorov se odigra v preteklosti in v sedanjosti. Elle Marja svojo sestro, ki jo pride iskat prav tedaj, ko flirta z Niklasom, ozmerja z „umazano Laponko“, s čimer želi Niklasu in vsem prisotnim pokazati, da sama ni Sami. Pozneje se ji skuša opravičiti in se skloni nad njeno posteljo, vendar se Njenna dela mrtvo. Prizor se ponovno odvija v sedanjosti: Elle Marja se skloni nad sestrin mirni obraz in jo prosi odpuščanja za zavrnitev, odhod, zaničevanje, vendar je zdaj Njenna res mrtva.

Soočenje med preteklostjo in sedanjostjo ustreza nasprotju med tradicijo in modernostjo, ki ju utelešata sestri. Njenna je zvesta tradiciji in tudi nagrobni govor je hvalnica samijski kulturi: uživanju v petju joik in pastirskemu življenju. Vsemu, čemur je Elle Marja obrnila hrbet. Modernost pa je dosegla tudi rejce severnih jelenov, ki uporabljajo dvo- in štirikolesnike, katerih ropot moti turiste, ki so prišli iskat miru. Zaradi tradicije, ki jo ohranjajo, so zdaj rejci ujeti v status turistične zanimivosti; Elle Marja se je s tem srečala že zgodaj, ko je trdila, da noče postati cirkuška žival. Modernost pa Samije spreminja tudi v motnjo, ki kvari krajino in tišino. Nobena od možnosti ni zadovoljujoča, vendar švedska prevlada – socialna, politična in kulturna – ljudstvu Sami najbrž ne pušča izbire.

© Sophia Olsson

V RAZMISLEK

Poleg že predstavljenih elementov film *Sameblood* ponuja še nekaj razmisleka vrednih vidikov.

- V Evropi je vprašanje manjšin vedno prisotno. Čeprav se ne soočamo več s tako skrajnimi primeri, kot je v filmu prikazano nasilje nad Samiji, vsekakor lahko najdemo podobnosti v sedanjih razmerah. Morda kakšno poznate?
- Film Elle Marjo postavi nasproti Njenni, s čimer modernost zoperstavi tradiciji. Dva na videz nezdržljiva svetova. Menite, da obstaja tretja, srednja pot? Jo lahko ponazorite?
- Lik Njenne, ki se odloči za ohranjanje starega načina življenja, se na videz stopi s posebnostmi samijske kulture. Ali se je treba oddaljiti od svojih korenin, da bi se polno izrazili?
- V zadnjih prizorih filma vidimo Elle Marjo, staro in razkuštrano, ki hodi med šotori v taboru. Spominja na staro squaw v indijanskem taboru. Ali lahko povlečemo vzporednico med usodo plemen ameriških Indijancev in usodo Samijcev?

EVROPSKI FILM ZA EVROPEJCE

Lani je nagrada LUX praznovala 10. obletnico, letos pa spet združuje neverjeten nabor žanrov in tonov v filmih mladih talentiranih režiserk in režiserjev iz Evrope. Evropski parlament ima čast predstaviti tri filme, ki se potegujejo za filmsko nagrado LUX 2017:

120 BATTEMENTS PAR MINUTE (*BPM - Beats per Minute*), film Robina Campilla, Francija

SAMEBLOD (*Sami Blood*), film Amande Kernell, Švedska, Norveška, Danska

WESTERN, film Valeske Grisebach, Nemčija, Bolgarija, Avstrija.

Ti filmi toplo in inteligentno obravnavajo aktualne teme ter odsevajo, kar Evropa preživlja v tem trenutku. Prikazujejo osebe, ki na svet okoli sebe gledajo z novimi očmi ter poskušajo razumeti realnost, družbo in skupnost, katere del so. S prikazom naših zgodb, oplemenitenih s filmskimi čustvi, poudarjamo kakovost in raznolikost evropskega filma ter njegov pomen za izgradnjo socialnih vrednot in kulturnih skupnosti. Vabimo vas, da si filme ogledate na šestih Filmskih dnevih LUX.

FILMSKA NAGRADA LUX

Kultura ima ključno vlogo pri izgradnji naših družb.

S tem v mislih je Evropski parlament leta 2007 začel podeljevati filmsko nagrado LUX, s katero želi prispevati k širši distribuciji evropskih filmov in spodbujati evropsko razpravo o pomembnih družbenih vprašanjih.

Filmska nagrada LUX je edinstvena pobuda. Medtem ko je večina evropskih koprodukcij prikazanih le v državi izvora in redkokdaj drugod, tudi znotraj EU, filmska nagrada LUX omogoča podnaslovitev treh evropskih filmov v 24 uradnih jezikov EU.

Prejemnika filmske nagrade LUX bodo z glasovanjem izbrali poslanci Evropskega parlamenta. Razglasitev zmagovalca bo 15. novembra 2017.

FILMSKI DNEVI LUX

Filmska nagrada LUX je spodbudila nastanek Filmskih dnevov LUX. Od leta 2012 se trije filmi, ki se potegujejo za filmsko nagrado LUX, širše predstavijo evropskemu občinstvu na Filmskih dnevih LUX.

V sklopu Filmskih dnevov LUX vas vabimo k uživanju v nepozabni kulturni izkušnji, ki presega meje. Od oktobra do decembra se lahko pridružite ljubiteljem filma iz vse Evrope na projekcijah treh filmov v enem od 24 uradnih jezikov Evropske unije. Ne pozabite prek našega spletnega mesta luxprize.eu ali Facebook strani glasovati za vam najljubši film.

PRIZNANJE OBČINSTVA

V okviru filmske nagrade LUX se podeli tudi priznanje občinstva. Glasujte za enega od treh filmov do 31. januarja 2018! Z malce sreče boste julija na povabilo Evropskega parlamenta obiskali mednarodni filmski festival v Karlovih Varih in prisostvovali razglasitvi prejemnika priznanja občinstva.

GLEJ,
RAZPRAVLJAJ
IN GLASUJ!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REŽISERKA: Amanda Kernell

SCENARIJ: Amanda Kernell

IGRAJO: Lene Cecilia Sparrok,
Mia Erika Sparrok, Maj Doris Rimpi,
Julius Fleischanderl, Olle Sarri, Hanna Alström,
Malin Crépin, Andreas Kundler, Ylva Gustafsson

DIREKTORJA FOTOGRAFIJE: Sophia Olsson,
Petrus Sjövik

PRODUCENT: Lars G. Lindström

PRODUKCIJA: Nordisk Film Production
Sverige AB, Bautafilm AB, Digipilot AS,
Nordisk Film Production
A/S, Sveriges Television AB - SVT

LETO: 2016

DOLŽINA: 110'

ŽANR: drama

DRŽAVA: Švedska, Norveška, Danska

IZVIRNI JEZIK: švedščina, samijsščina

Besedilo končano avgusta 2017.

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson